

שנתון המשפט העברי

של המכון לחקר המשפט העברי
האוניברסיטה העברית בירושלים

כרך כח

בעריכת

חנינה בן-מנחם גדעון ליבזון בנימין פורת

ירושלים, תשע"ד-תשע"ה

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה למשפטים
המכון לחקר המשפט העברי
פרסום מס' 41

המערכת:

חנינה בן-מנחם, גדעון ליבזון, ברכיהו ליפשיץ,
בנימין פורת, דוד פלאטו, אליאב שוחטמן

ISBN 978-965-90369-4-3

©

כל הזכויות שמורות
נדפס בישראל תשע"ו-2015

עריכה לשונית: משה שפרבר

עימוד: עלי-אור 02-6519639

דפוס והפקה: דפוסית, דפוס והוצאה לאור בע"מ 02-6535107

תוכן העניינים

1	יצחק ברנד: דבר שלא בא לעולם – הלכה וגלגוליה
45	דוד הנשקה: מלחמת הַשָּׁוֹת: האומנם הלגיטימיות מוסכמת? עיון בספרות התנאים
111	שלם יהלום: טוֹךְ: שכתוב אשכנזי של תוספות צרפתיים
171	רונית עיר-שי: אינוס נשים פנויות: בין חז"ל לרמב"ם
203	יונתן פיינטוך: סיפור ר' יהודה נשיאה וירושת הבת – הלכה, משפט וספרות
229	מרדכי עקיבא פרידמן: העגונה, הדיין והחכם תשובת הרי"ף (?) מן הגניזה בערבית-יהודית
239	עמיחי רדזינר: חוק מקרקעין עברי: על עוד ניסיון (מרשים אך כושל) להחדרת המשפט העברי לחקיקה הישראלית
315	יצחק אנגלרד: מעמד היהודים בעיני הבישוף יוהנס קרמואל לובקוביץ (1682-1606)
345	ז'אן ז'אק רוסו: על היהודים וחוקיהם

כתבי יד של המאמרים יש לשלוח מודפסים במעבד תמלילים לכתובת:
מערכת שנתון המשפט העברי, המכון לחקר המשפט העברי,
הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, הר-הצופים, ירושלים 91905,
jewishlaw@savion.huji.ac.il.

שמות המשתתפים בכרך זה

פרופ' יצחק אנגלרד (אמריטוס), הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית
בירושלים; שופט בית המשפט העליון בדימוס

פרופ' יצחק ברנד, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' דוד הנשקה, המחלקה לתלמוד, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר שלם יהלום, המחלקה למורשת ישראל, אוניברסיטת אריאל

ד"ר רונית עיר-שי, התכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר-אילן; מכון הרטמן,
ירושלים

ד"ר יונתן פיינטוך, המחלקה ללימודי יסוד ביהדות, אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן (אמריטוס), החוג ללימודי התרבות העברית,
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' עמיחי רדזינר, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

הקדמה

כרך זה של השנתון – כרך כח – מציין מלאות ארבעים שנה לייסודו של כתב העת, שיצא לראשונה לאור בשנת תשל"ד בעריכתם של מנחם אלון וחיים כהן זכרם לברכה.

מאז ועד היום קנה לו השנתון את מקומו ככתב עת מוביל לפרסום מחקרים בתחום המשפט העברי, ומשמש אכסניה מדעית לאומית ובינלאומית חשובה בתחום המשפט העברי ובתחומים נלווים, כלשונו של מנחם אלון בהקדמתו לכרך א: "אכסניה שנתית קבועה לדברי מחקר ועיון בכל תחומי המשפט העברי והנושאים הסמוכים לו וקשורים עמו, הן אלה שמגמתם עיון ודיון בתורה לשמה והן אלה שעניינם בבירורן וליבונן של בעיות מחקריות ומעשיות".

במרוצת ארבעה עשורים אלה העשיר השנתון על עשרים ושבעה כרכיו את ספריית המשפט העברי במחקרים ששיקפו את השינויים שחלו בתחומי המחקר ונושאים, במתודות המחקר ובחוקרים צעירים שהצטרפו ונתנו ביטוי איכותי לדינמיות שפקדה את התחום.

בכרך שלפנינו כונסו שבעה מאמרים העוסקים בקשת רחבה של נושאים: חוזים, קניין, עונשין, דיני מלחמה, משפחה (התרת עגונות) וירושה, מחקרים שפוסעים בנתיבים מתודולוגיים מגוונים: פילולוגיה, מחקר היסטורי, ניתוח ספרותי וביקורת מגדרית. הם נפרשים על פני תקופות רבות, החל במקרא וספרות חז"ל, דרך ספרות הגאונים והראשונים וכלה בספרות העת החדשה לרבות החוק הישראלי.

בסוף הכרך הוספנו שני תרגומים שיש בהם להעשיר את הדיון אודות המשפט העברי: הראשון, של הבישוף יוהנס קרמואל לובקוביץ (1606-1682) על מעמד היהודים, והשני מתוך כתביו של ז'אן ז'אק רוסו (1712-1778) על היהודים וחוקיהם.

